

ЖИТЕ, СМЕРТЬ І ПОХОРОНИ

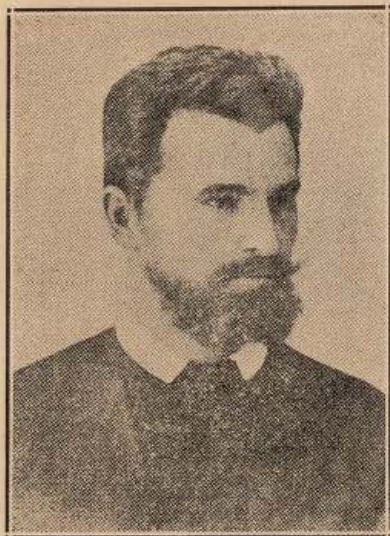
ПОКІЙНОГО

С. С. ОРТИНСЬКОГО

**Першого Греко-Католицького Єпископа
в Злучених Державах
Північної Америки**

З Друкарні "Народної Волі",
Скрентон, Па.
1916.

КОРОТКА ЖИТЕПИСЬ ЕП. ОРТИНСЬКОГО

*Фотографія С. С. Ортинського
з тих часів заки він став
єпископом*

Отсе подаємо деякі важніші факти з життя покійного єпископа Ортинського, що відносять ся до сего часу, заки він ще приїхав до Америки.

Родина Ортинських виводить ся зі старої руської шляхти, до якої належало село Ортиничі самбірського повіта. Суть звістки про сю родину в "Aktaх grodzki-x" в XVI. столітв, коли то ся родина вела процес з королевою польською Боною о посідане села Ортиничі, і тодішні суди присудили его Ортинським. В тім то селі родив ся 29. січня 1866 р. о. Сотер (умер маючи 50 літ життя). Охрестили его Стефаном. Імя Сотера прибрав собі по правилам монашим при торжественних обітах, які зложив 1885. До шкіл народних учащав в родинім селі Ортиничах, а укінчив їх

*Покійний С. С. Ортинський
як єпископ*

в школі Василянській в Дрогобичі, де зачав учашати і до гімназії. Маючи 19 літ вступив до чина Василян. Перебував тоді в V. кл. гімназіяльній в Перемишлі. Вступивши до 00. Василян, кінчив далше гімназію і у них здавав матуру в Бучачі. На університет учашав в Кракові, де товаришував з теперішнім о. Митрополитом Андреем Шептицьким і оба укінчили свої студія докторатами з філософії і богословія.

Свячення грецькі одержав в 1891 а першу Службу Божу відправив в монастири Добромильським. Сейчас по укінченю наук зістав іменованій професором філософії для клириків Василянських в Лаврові, де учив через два роки, а відтак покликано его до львівського монастиря. Коли в Галичині зачинались місії — вздовж і поперек з'їхав цілу Галичину, проповідуючи враз з о. Пл. Філясом. В 1895 році іменовано его ігуменом обновленого монастиря в Михайлівці на Поділю. Далекий се кут, над самою російською границею, і мало що коли про него чути. Прийшовши до Михайлівки в 1896, най-

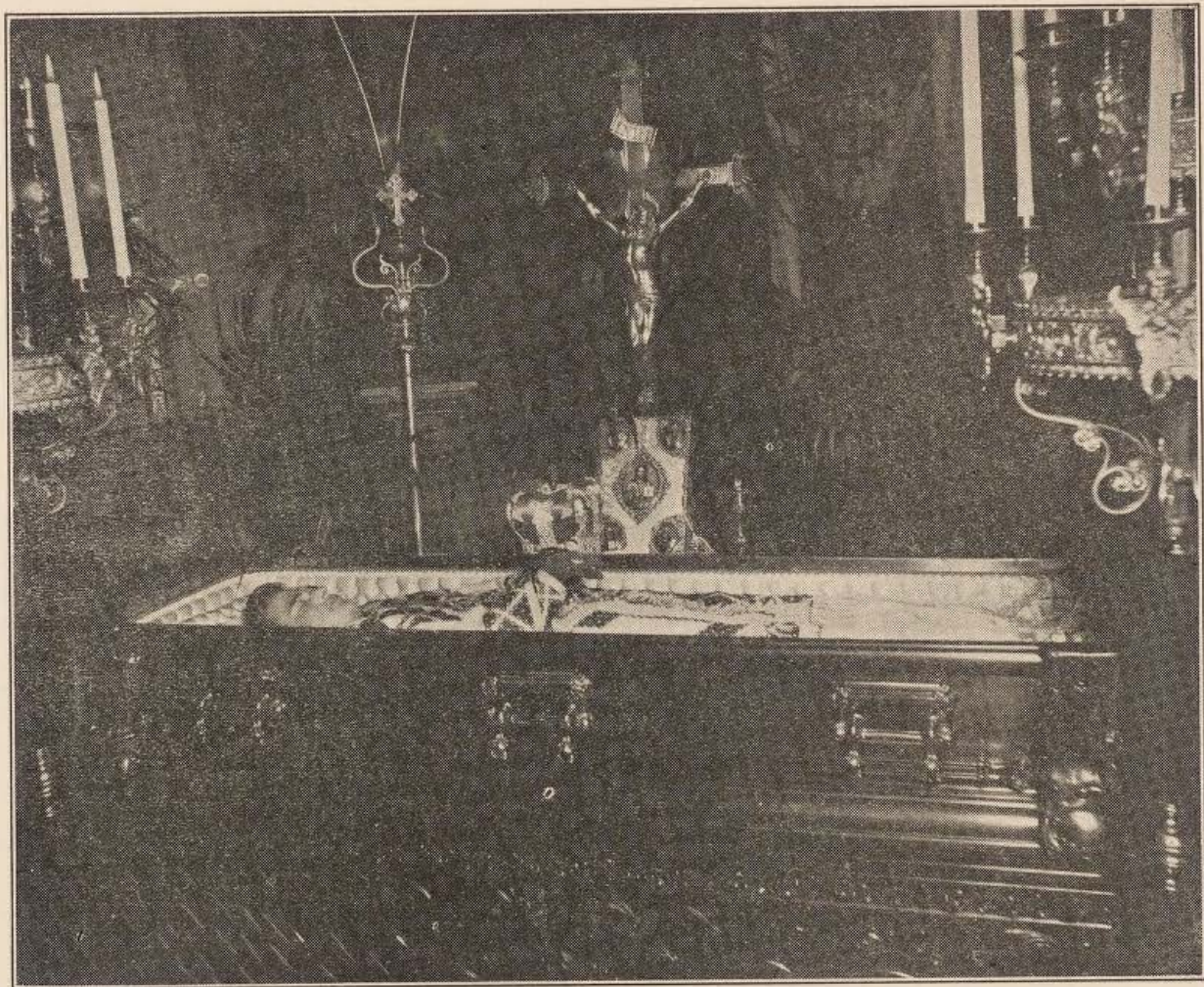
шов її крайно запушеною. Коли по девятьох літах опуסקав Михайлівку, лишив по собі ось такі памятки: піяньство викорінене, Церков обновлену, Читальню "Просьвіти", Філію Товариства "Сокіл" з жіночим відділом, (перший відділ сокілок в Галичині!), крамницю християнську, постарав ся о відділене польської ради шкільної з Кудринця і отворене самостійної руської в Михайлівці, постарав ся о заступлене учительок польських руським учителем, випроцесував для громади кількадесять моргів подільської землі від гр. Борковського і пр. і пр. Своєю діяльністю став солею в оці непрошеним опікунам і раз враз старались вони всіма способами его поборювати і ему ставляти колоди в его праці. Звісні суть процеси, які ему був виточив покійний вже гр. Борковський, его маршалок повітовий. Звісне всім обжаловане о обиду маєстату, якої мав допуститись обиджуючи на одній проповіді діяльність цесаря Йосифа II. Та на превеликий жаль всіх своїх ворогів виходив з тих всіх процесів увільнений.

Стоячи на ґрунті віри католицької, поборював неумолимо всі вибрики польського шовіністичного ніби католицизму і се стягнуло на него громи, навіть від сфер, котрі повинні стояти понад партіями політичними, а лише виключно на обороні християнської справедливости. Але і ті громи переминули ба навіть сі, котрі їх кидали, були змушені їх назад взяти.

В 1906 році вернув на давне місце до Львова, де працював серед львовян, та мав виїхати до Бразилії на місію коли прийшла для него несподівано его номінація на єпископа в Америці. О. Оргинський володів мовами: руською, польською, російською, німецькою, французькою і англійською. Перед від'їздом до Америки поїхав ше на Угорщину зложити візити тамошнім руським єпископам, відтак представив ся в Римі Папі римському.

До Злучених Держав приїхав він літом 1907 року.

Номер у Філадельфії, Па. в п'ятницю, дня 24-го марта, 1916, о 11:30 рано.

Епископ С. С. Ортинський в Домовині

ПОСЛІДНІ ДНІ ЖИТЯ І ПОХОРОНИ

— Я знаю, що я вже довго не буду жити — говорив нераз єпископ Ортинський до своїх близьких. Він не почував себе добре вже довший час. Видно було, що здоров'я його підточує якийсь червак. Був дуже розстріваний, однак хоробі він не піддавався. Робота в єпархії майже перестала його інтересувати ба навіть мучила його. Полагоджене деяких єпархіяльних справ відкладав з дня на день, або лишав другим. Усякі клопоти парафіяльні знеохотили його до сего, що навіть на благословення, посвячення та другі торжества церковні, за що звичайно парафії платили йому добрі гроші, не хотів їздити, підозріваючи, що се лиш бізнес на ній хочуть робити.

— Орати мною хотіли би, бізнес на мені робити, — говорив тим, до кого відносився ширіше.

Носився також з думкою передати єпархіяльну роботу кому дру-

гому, а сам усунути ся на бік і відпочивати.

Кандидувати на єпископський престол в Перемишлі, — кажуть поінформовані — він не мав наміру, хоч певні впливові люди у Відні хотіли видвигнути його кандидатуру. Причиною сего була його нехоть до впливів “Польонії”, яка в тій справі має немалий голос.

За те Сиротинець і Банк не перестали його інтересувати. І одному і другому посвячував найбільше праці в останніх днях свого життя.

Банк вже був зачартерований як стейтовий банк і єпископ заходив ся коло збирання закладового капіталу.

Хороба, що остаточно перетяла нитку життя єпископа Ортинського почала ся нагло в четвер, дня 16-го Марта.

Ще перед тим, в суботу, єпископ Ортинський, помімо відраджування з боку його близьких, відправив бо-

гослужене в катедрі та виголосив предовгу проповідь, яка, як звичайно, дуже його розіграла та змучила. В четвер рано пробудив ся сильно хорий; весь наче синій, зі сильним болем голови, жолудок відмовив всяку службу. Сейчас покликали лікаря, а о. Пик висповідав його та запричащав. Лікар признав ситуацію грізною. Почалась сильна горячка, маячене, прийшло ся лікарєви жити хорого піддержувати штучно через підшкірне встрикування. Серед таких обставин родина та оточуючі його священники надіяли ся смерті єпископа кожної хвили. В вівторок, дня 21-го марта стало єпископови ліпше, але з огляду на те, що він перейшов, родина не мала вже великої надії, щоби він міг сповняти уряд єпископа навіть якби обачив ся.

Бачучи серйозність свого положення, єпископ Ортинський покликав до себе адвоката дра. Юліяна

Члени різних товариств стоять шпаліром на вулиці Френклин в часі похоронів

Чупку та в присутності оо. Йосифа Гурянського і Кульматицького та свого брата, Йосифа Ортинського, зробив свою послідну волю.

В п'ятницю, дня 24-го марта рано, єпископови геть поліпшало. Він встав, ходив, сам оголив ся, балакав з адвокатом дром Ю. Чупкою, що прийшов його відвідати. Але се поліпшенє не довго тревало. Доктор Чупка завважав, що єпископа очі раптом дуже змінили ся і він побіг сейчас сказати про се родині. Коли родина прибігла, єпископ скаржив ся, що чомусь руки його дуже похололи. О пів до дванайцятої години того самого рана, єпископа Ортинського вже не стало між живими.

Приготованя до похоронів

Серед суму та плачу домашних сейчас розіслано телеграми до всіх греко-католицьких священиків в Америці, до канадійського єпископа, Никити Будки, до Апостольського Делегата у Вашингтоні і до всіх римо-католицьких єпископів та архієпископів.

Від часу коли телеграми рознесли по Америці вістку про смерть єпископа С. С. Ортинського, загули дзвони по всіх греко-католицьких церквах звіщаючи своїх вірних

про смерть їх архиєпископа. Церкви внутри, а деякі і назверха, прибрано в жалобу; правлять ся панахиди та служби за душу покійного. Деякі парафії рішили вислати від себе делегатів на похорон, з інших ідуть тільки приватні одиначі.

В столиці покійника, в Філадельфії, пороблено дуже широкі приготованя до похоронів. В неділю, дня 26-го марта, о 10-ій годині рано, перенесено тіло в повнім одязі єпископським і при відповідних церемоніях, серед величезного здвигу вірних і чужого народа, до катедральної церкви. Тут його мож було оглядати аж до кінця похоронів. Кожного дня відправляли там служби божі та панахиди священики прибуваючі з провінції, щоби віддати єпископови послідну прислугу. Місцеві брацтва і товариства день і ніч стояли по черзі коло домовини, дяки співали псалми.

Послідна Воля Єпископа

Як вже сказано, єпископ С. С. Ортинський, почувши що положене його дуже серйозне поспішив зробити послідну волю, силою якої зробив ось такі записи:

4 муровані дома в Філадельфії, друкарню, (на якій друкує ся "А-

мерика") і фарму в Чеспік, Мд., записав на Сиротинець. Вартість тих домів обчислюють на 30,000 долярів, друкарню на 20,000 долярів, фарму на 16,000. (На фармі є ще довгу \$7,500, друкарня не є ще вся виплачена, дома також мабуть ще не зовсім чисті).

5 мурованих домів в Філадельфії, Па., вартости около 40,000 долярів записав на свого наслідника греко-католицького єпископа назначеного Римом для Русинів-Українців в Злучених Державах. З доходів з тих домів, мавби його наслідник, перебудувати і розширити катедру та жити їх на другі подібні цілі.

Оден мурований дім (821 Френклин стріт) і асекурацію (\$50,000) записав родині з тим, щоби родина виплатила з тих грошей ріжні зобовязаня, які виносять около \$38,000.

Сум довкола катедри

Філадельфія, Па. Середа, 29-го Марта. Катедра єпископаська палата, монастир С. С. Василіянок, Сиротинець, друкарня, Уряд Провидія і дома, в яких мешкають люди, що мають щонебудь спільного з повисшими інституціями — все находить ся в північній часті міста Філадель-

Передна частина походу — жіночі товариства

фії в чотирикутнику утворенім у-лицями: Бравн, 7-ою улицею, Па-риш і 8-ою вулицею. Вулиця Френ-клин, на якій є катедрна та палата єпископа біжить паралельно до ву-лиць 7-ої та 8-ої і знаходиться між ними посередині. В отсім чотири-кутнику панує тепер — сум. На будівлях повівають жалобні, чорні прапори, а єпископська палата і катедрна прикрашені декораціями біло-жовто-чорної краски. На вули-цах багато людей місцевих і поза-місцевих (навіть з подальших око-лиць, як з Клівеланду, Питсбургга і других), але всі вони сумні, при-гноблені, і або нічо не говорять, або розмовляють лише півголосом, неначе би боялись кого розбудити. Веселих облич тут не видно і то не лиш серед старих, але й серед діттих, особливо серед сиріт із Сиро-тинця. На грудях майже в кожного відзнака, часом і дві, — портрет покійного єпископа і дві ленточки чорні. Інші мають припняті широ-кі чорні ленти через груди з напи-сею товариства, якого вони члена-ми. Катедрна, перед якої дверима стоїть поліція, удекорована жалоб-но зверху і в середині. Катедрна не надто велика — покійник мав дум-ку її перебудувати та розширити.

В Катедрі, на підвисшеню, вся об-ставлена цвїтами домовина, а в ній тіло покійного єпископа в пов-нім єпископськїм одязї. Лица по-кійника запались, вираз его суво-рий — видно, що перед смертю покійний перетерпів немалі болї. Катедрна заповнена людьми своїми і чужими. Одні приходять з цїкаво-сти, інші щоби віддати послїдну прислугу, помолити ся за спокїй йо-го душі. Весь час їде якась відпра-ва, тягне ся сумовитий, до глубини душі переймающий спів.

Єпископа похоронять таки в катедрі

Послїдної хвилї задумано похоро-нити тіло єпископа замїсть на цминтари, як було пляновано рань-ше, таки в самїй катедрі, як се бу-вав звичаєм в старім краю та й тут нераз, серед католиків. Покійний єпископ носив ся свого часу з дум-кою побудувати під новою катедрою місце хоч на сто домовин, в яких моглиби спочивати тіла всіх греко-католицьких тут умерших свяще-ників, але не вспів сю думку в жи-те перевести. Головною причиною задля якої зродив ся намір похоро-нити єпископа таки в катедрі, було се, що тутешний цминтар дуже да-леко за містом. Єпископови дали в

домовину всякі дорогоценности, між иншими золотий хрест та пер-стень, (що як дехто каже вар-та \$30,000.00). Єотже поважна оба-ва, що великомістові злочинці, які нераз викопують з гробу тіло небї-щика, щоби йому вирвати з рота зо-лотий зуб — могли би тим більше злакомити ся на дорогоценности знаходячі ся в домовині покійного єпископа і викопати з гробу його тіло та обрабувати.

Похороном нинї вечер проводив вікарій генеральний, о. Алек-сандер Дзубай, при співучасті мно-гих священників галицьких і угор-ських. Катедрна битком набита. Богато народа стоїть на вули-ци. О. Кїнаш зі Скрентону, Па. ви-голосив пращальну проповідь від сиріт і родини покійного, яку мав виголосити завтра на цминтари, — таки нинї вечер у церквн. Многі плакали.

Ще більше людей позамісцевих наспїло на похорони, а священників є вже до 120. Також прислано дово-лі споре число вінців.

Уряди назначені покійним єпископом скасовані

Апостольський Делєгат І. Бонзано повідомив інтересованих, що урядо-ване всіх крилошанів і т. др. уряд-

Частина Хору та йдуче за ним духовенство

ників назначених покійником скінчило ся з его смертю. Він зателеграфував до Риму по інструкції, що має робити в справі іменованя адміністратора. Многі сьвященики є тої думки, що наслідником пок. еп. Ортинського повинен би стати Канадійський єпископ М. Будка. Вони думають, що се вийшло би на користь тутешній греко-католицькій церкві. Чи така річ можлива та чи евентуально еп. Будка згодив би ся на таку заміну — покищо незвісно. Можливими кандидатами на єпископа є: о. Філас, теперішній завідаель львівської архієпархії, що жив якийсь час в Канаді, о. Жук, що місіонарував якийсь в Боснії, о. Базюк і якийсь угорусе Василіянин, що проживає під сью пору в Римі. Крім тих чотирох є ще много других кандидатів менше звісних або навіть і зовсім незвісних яких кандидатуру може евентуально переперти котрась з інтересованих сторін. Щоби котрий з тутешних галицьких або угорських сьвящеників міг бути іменований єпископом про се треба сумнівати ся, хоч вкінці і така можливість не є виключена.

Покійного мабуть перевезуть до Галичини

Тіло покійного єпископа забальсамоване з гваранцією, що не зіпсує ся за 200 літ. Домовина його є з кованої міді, коштує вона \$1.500, а сама бакса на неї коштує 400 доларів. Говорять, що не є виключена можливість, що родина покійного схоче по скінченю війни завезти його тіло wraz з домовиною до рідного села, до Галичини.

15,000 людей на похороні єпископа

Філадельія, Па. Четвер, 30-го Марта. — Погода. Тепло. Народ товпить ся коло катедрі від рана. При входових дверях церемонієр о. Н. Дмитрів і его асистент о. Лотович із Брукліна. До середини не впускають з місцевих людей майже нікого, а впускають тільки чужосторонних і духовенство. Єпископ М. Будка ще не прийхав, ані нема від него ніякої вістки. Є підозрінє, що або постигло його яке нещастє в дорозі, (оден поїзд на яким він

міг їхати виколіів ся), або що “висококультурний” уряд Канади не дав ему дозволу виїхати на похорон свого товариша по чину, ані повідомити телеграмою, що він на похорон не прибуде. Тимчасом народа і духовенства чим раз більше збираєсь. Вже залягли вулицю Френклин і побічні свої та чужі люди, Американці, Німці, Жиди, Поляки.

Десять до пятайцять тисяч людей на похороні

Поліція з трудом заводить порядок. Успокоює людей. Репортери обчисляють зібраних на десять до пятайцять тисячів дун.

Стають у два довгі ряди члени і члениці ріжних товариств з відзнаками та прапорами. За ними люди приватні, мужчини, жінки, діти.

Є також представителі “Згоди Братств” і “Соединенія” а саме, редактори і кіль-

Священники несутъ портретъ Покійного Епископа

кох головних урядників сих організацій. Не брак і заступників різних віроісповідань. Крім греко і римо-католицьких духовників є ще сиро-маронитський єпископ. Є попи пресвітеріанські, методиські, єпископальні, є рабін жидівський та оден православний священник і редактор православної часописи "Свѣтъ", о. Филиповський.

Внутр церкви священники правлять заупокойні служби.

Єпископ Будка не приїхав

10-а година рано, єпископа Будки нема. 10:30 — нема. Рішають довше неждати. Священники, монсініори, єпископи, архієпископи і Апостольський Делегат, що тимчасом зібрали ся в єпископській палаті і притикаючим до неї домі, вирушили шнурком до катедрі. Церемонієром від богослужень — о. В. Довгович. Почалась служба божа. Править єї вікарій генеральний,

о. Александер Дзубай, при співучасті крилошанів, совітників і т. п. Діаконують: о. Левицький із Шенандоа, Па і о. Чорняк. В часі служби божої знаменито співає хор, зложений з дяко-учителів і о. В. Гривнака. Диригує хором д. Андрій Гела.

Почались проповіді.

Першу проповідь виголосив о. Йосиф Чаплинський, колишній товариш і настоятель покійного, що знав його добре, пережив з ним вкуші неодну хвилю. Говорив з огнем, — а зібраний нарід заливав ся слезами.

Другу також добру проповідь виголосив угроруський сьвященник о. Горзо.

Третю, заступник Ньюорського архієпископа, монсініор Лявел. Він підносив те, що покійний, на його думку, зробив доброго, та згадав, що йому припала доля витати по-

кійника при його стрічі на американську землю 1907 року а тепер знов припало йому в участі прощати його в далеку дорогу.

Четверту проповідь виголосив о. Н. Підгорецький (по англійськи). Він дякував Американцям взагалі і різним церковним достойникам за їх участь в похоронах.

Похоронний похід

Около 1-ої години пополудни стали сумно дзвонити катедральні дзвони — се знак, що мають виносити тіло, пічне ся процесія. На дворі уставляє ся похід. Маршалки, капітани та різні другі урядники товариств бігають та уставляють своїх членів в порядку назначенім ще вчера вечер церемонієрами від походу: оо. Дмитровом і Лотовичом. Фотографісти з кількох різних компаній рухових образків вибирають відповід-

Часть походу серед якої видно домовину закриту склом

ні позиції, щоби схопити похід.

В поході взяли участь різні товариства зі своїми прапорами, вінцями і другими відзнаками.

Вінців було вище 50.

Духовенство вінця не дало, але замість вінця має зложити жертву на Сиротинець.

Хор, духовенство, родина, сироти

За товариствами слідував хор, зложений приблизно із 50 осіб, під батудою д. А. Гелі.

За хором довгим рядом розтягнуло ся духовенство — греко-католицьке і римо-католицьке.

За духовенством ішла домовина, без віка. Несло її дванайцять Січовиків в одностроях.

Віко домовини, все вкрите

вінцями, несло шістьох съвятих священників.

Попри домовину з одного і другого боку ішли сироти.

За ними ішла родина: сестра Магдалина Ортинська (літ 60), брат Йосиф Ортинський, сестрінець Еміль Кульчицький і сестрінниця Євгенія Кульчицька.

За родиною делегати різних парафій і приватні люди.

В часі походу весь час дзвонили дзвони.

“Послідне пращанє”

По виході із церкви покійний єпископ “розпращав ся”, (так поетично висловлюють ся наші люди), з церквою, хатою і з монастирем та Сиротинцем, себто похід застановив ся 3 рази: раз перед катедрою, раз перед єпископською палатою і раз перед монастирем та Сиротинцем, а

за кожним разом відчитано євангеліє.

При монастири задержав ся похід найдовше, бо тут внесено тіло до середини та відправлено панахиду. Бідні сироти (а треба признати, що всі вони виглядали чистенько одягнені та добре годовані), монахині і сестри — всего о-коло 135 душ, плакали в часі тих послідних відвідин єпископа наче за батьком рідним.

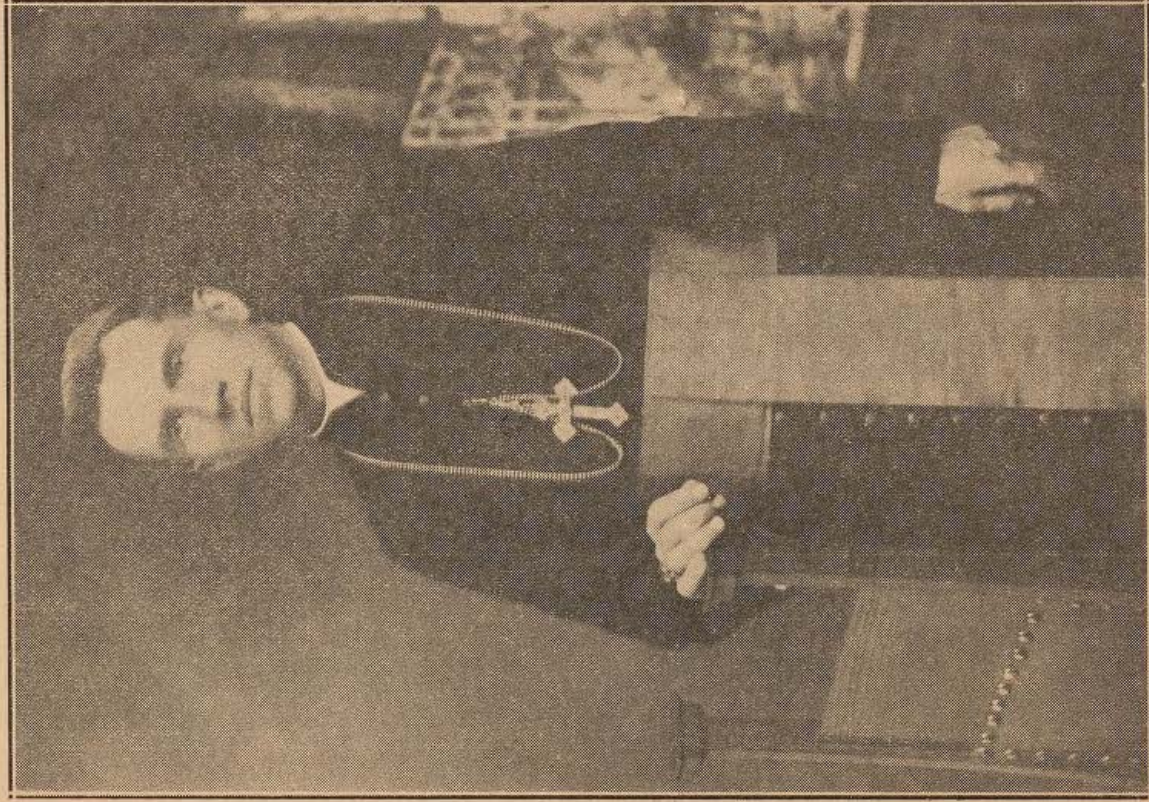
Похоронений під престолом св. Йосафата

З Сиротинця віднесено тіло назад до катедри, де по відправленю ще одної панахиди, похоронено його під престолом св. Йосафата.

Опісля все духовенство удало ся на спільний обід до Монастиря С. С. Василіянок, а прочі люди поволи розійшли ся домів.

Несуть віко домовини вкрите віnciaми — з боку йдуть сироти

*Канадійський Єпископ Никанор Буда, що може стати наслідником
покійного єпископа Ортинського*

Copyright, 1916, by
Narodna Wola

Отся книжочка надрукована не для того щоби зробити на ній бизнес, (ціна її ледви покриє кошти накладу, поштової пересилки і т. п.), але щоби вволити бажанням деяких читачів “Народної Волі” та посторонних людей, що хотіли мати хоч невелику памятку з похоронів єпископа С. С. Ортинського.

Ціна одної книжочки лише 10 центів.

Хто пришле \$1.00 дістане 12 книжочок.

Хто пришле \$2.00 дістане 25 книжочок.

Хто пришле \$3.00 дістане 50 книжочок.

Хто пришле \$5.00 дістане 100 книжочок.

За пересилку платить “Народна Воля”.

Адресувати:

NARODNA WOLA

524-530 OLIVE STREET,

SCRANTON, PA.